

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Trestní právo

Je souhrn právních norem o trestání fyzických osob za jejich trestné činy.

Trestní právo se dělí na:

1. Trestní právo **hmotné** - hlavním pramenem je trestní zákoník
2. Trestní právo **procesní** - hlavním pramenem je trestní řád

Trestní právo hmotné

Vymezuje, co jsou trestné činy a jaké tresty se za ně ukládají.

Trestný čin je společensky nebezpečné jednání. Je to protiprávní čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoníku.

Trestnost se vztahuje nejen na dokonáný čin, ale i na pokus trestného činu.

Od 1.1.2010 zavedl nový trestní zákoník novou kategorizaci trestných činů.

Trestné činy dělíme na :

1. Přečiny - jsou všechny nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy (v trestním zákoníku převažují), za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody do 5 let.
2. Zločiny - jsou všechny ostatní závažné trestné činy. Za zvlášť závažné zločiny jsou považovány ty, za které je stanoven trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 let.

/ Do 31.12.2009 se trestné činy dělily na nedbalostní a úmyslné. /

Trestní právo je koncipováno na ideji presumpce neviny. To znamená, že pokud není spolehlivě prokázána vina, hledí se na obviněného jako na nevinného.

Všechny skutkové podstaty (definice) trestných činů jsou obsaženy v trestním zákoníku. Jsou rozděleny do 13 – ti kapitol nazvaných hlavy.

I. Trestné činy proti životu a zdraví (ublížení na zdraví, vražda, zabití).

II. Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství (omezování osobní svobody, loupež).

III. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (znásilnění, kuplířství, šíření pornografie).

IV. Trestné činy proti rodině a dětem (dvojí manželství, opuštění dítěte, zanedbání povinné výživy, týrání svěřené osoby, podání alkoholu dítěti do 18-ti let).

V. Trestné činy proti majetku (krádež, zpronevěra, pojišťný podvod, lichva, poškozování věřitele).

VI. Trestné činy hospodářské (padělání a pozměňování peněz, výroba a držení padělatelského náčiní, trestné činy daňové, neoprávněné podnikání, zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění).

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- VII. Trestné činy obecně nebezpečné (obecné ohrožení, ohrožení pod vlivem návykové látky, nedovolené ozbrojování).
- VIII. Trestné činy proti životnímu prostředí (poškození a ohrožení životního prostředí, týrání zvířat, šíření nakažlivé nemoci zvířat, rostlin, pytláctví).
- IX. Trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci (vlastizrada, rozvracení republiky, teroristický útok).
- X. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných (násilí proti úřední osobě, přijetí úplatku, podplácení, křivé obvinění, křivá výpověď, pronásledování, nebezpečné vyhrožování, hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci).
- XI. Trestné činy proti branné povinnosti (obcházení branné povinnosti - za stavu ohrožení státu nebo válečném stavu, nenastoupení služby v ozbrojených silách).
- XII. Trestné činy vojenské (neuposlechnutí rozkazu, urážka mezi vojáky, zběhnutí, zbabělost před nepřitelem).
- XIII. Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy (genocidium, útok proti lidskosti – zotročování, projev sympatií k hnutím směřujícím k potlačení práv a svobod člověka, popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia, příprava útočné války, porušení mezinárodních sankcí, válečná krutost).

Trestní zákoník

nabyl účinnosti 1.1.2010./Je vyhlášený ve sbírce zákonů pod č. 40/2009Sb./.

Hlavním autorem trestního zákoníku je prof. Judr. Pavel Šámal. Připravoval se 15 let a nahradil TRESTNÍ ZÁKON z roku 1961. Snaha přijmout nový trestní zákoník byla již v roce 2006, kdy napoprvé nebyl v Poslanecké sněmovně schválen a pak už se nestačil projednávat, protože se konaly volby do Poslanecké sněmovny.

Poslanecká sněmovna schválila návrh nového trestního zákoníku v listopadu 2008, Senát ho schválil v lednu 2009 a prezident ho s výhradami (snížení věkové hranice trestní odpovědnosti a snížení hranice povolení sexuální aktivity na 14 let) svým podpisem schválil 27.1.2009.

Právě snížení hranice trestní odpovědnosti se nakonec novelou vrátilo na původních 15 let ještě před tím, než začal nový trestní zákoník platit.

Jedním z největších přínosů nového trestního zákoníku je maximální možnost rozlišování a individuálního přístupu k trestním postihům za různé typy trestných činů.

Soudy mohou uložit přiměřený trest s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem spáchaného trestného činu i osobě pachatele.

Nové rozdělení trestných činů na přečiny a zločiny se promítne i do **trestního řízení**.

U zločinů probíhá standardní trestní řízení. U přečinů budou převažovat zjednodušené formy řízení (alternativní řešení, uplatnění prostředků probace a mediací).

Trest odnětí svobody by měl v mnohých případech být nahrazen alternativními druhy trestů (obecně prospěšné práce, peněžitý trest ve formě denních sazeb, zákaz činnosti a nově trest domácího vězení).

Zpřísňují se tresty u nejzávažnějších trestných činů (např. brutální vražda – horní hranice trestní sazby se zvyšuje z 15 na 20 let, výjimečný trest od 20 do 30 let, doživotí).

Zákon zavádí speciální ústavy pro sexuální devianty a psychopaty, které je třeba izolovat od společnosti (detenční ústav v Brně).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obecně si nový trestní zákoník více váží života, tedy přísněji trestá násilné trestné činy, méně hospodářské delikty.

Nově jsou zavedeny některé trestné činy, např. krádež dat z počítačů, pronásledování – stalking, doping ve sportu (trenérům hrozí roční trest odnětí svobody, 8 let pro lékaře).

Neplatiče výživného bude možné odsoudit již po 4 měsících neplacení výživného (po opakování lze uložit trest odnětí svobody až na 5 let).

Diskutovalo se také o beztrestnosti eutanazie. V České republice není povolena, ale je u ní uvedena nižší trestní sazba než u vraždy a vražda, kterou spáchala dlouhodobě týraná osoba má také nižší trestní sazbu.

Trestními sankcemi za trestné činy jsou tresty a ochranná opatření.

Trest

Je opatření státního donucení, které je ukládáno jménem republiky.

Účelem trestu je :

1. Chránit společnost před pachateli trestných činů.
2. Zabránit pachateli v dalším páčání trestné činnosti.
3. Náprava pachatele a výchova k tomu, aby vedl řádný život.

Druhy trestů za trestné činy :

Odnětí svobody (podmíněný se zkušební dobou 1-5 let, nepodmíněný max. 20 let, výjimečný trest : rozumí se jím trest odnětí svobody na 20-30 let nebo doživotí za zvlášť závažný zločin).

Domácí vězení (až na 2 roky, od 20.00-5.00 hod. musí být v místě svého pobytu v pracovních dnech a ve dnech pracovního volna po celý den, kontrola elektronickými náramky).

Obecně prospěšné práce (v rozsahu 50 – 300 hodin).

Zákaz činnosti (na 1 – 10 let).

Propadnutí majetku

Peněžitý trest

Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty

Zákaz pobytu (nesmí to být místo jeho trvalého pobytu)

Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a společenské akce

Ztráta čestných titulů a vyznamenání

Ztráta vojenské hodnosti

Vyhoštění

Ochranná opatření (ochranné léčení, ochranná výchova u mladistvých, zabezpečení detence)

Zahlázení odsouzení

Je možné např. u trestných činů, za které byl uložen peněžitý trest, trest domácího vězení a po dobu 1 roku vedl obviněný řádný život (po 15-ti letech u závažnějších trestných činů).

Účinky zahlázení

Bylo-li odsouzení zahlázeno, hledí se na pachatele, jako by nebyl souzen.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Trestní odpovědnost

1. Základní - od 15-ti let věku

2. Plná - od 18-ti let věku

Mladistvý pachatel – je ten, který dovršil 15-tý rok věku a nepřekročil 18-tý rok věku.

Trestní odpovědnost mladistvých a sankce jim ukládané upravuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Mladiství pachatelé mají oproti dospělým pachatelům z trestněprávního i procesního hlediska řadu výhod. Vazba u mladistvých nesmí trvat déle než 2 měsíce. Soud může mladistvým pachatelům uložit výchovná, ochranná a trestní opatření. Obecně lze říci, že tresty jsou pro mladistvé poloviční. Trest odnětí svobody může být uložen na 1 - 5 let. Vyjimečný trest na 5 – 10 let. Pro mladistvé jsou zřízeny speciální věznice pro mladistvé (Opava, Všechny).

- Trestně odpovědný není ten, kdo v době spáchání činu nedovršil 15 let (v novém trestním zákoníku je uveden 14 rok, ale ještě než vstoupil v platnost byla přijata novela a trestní odpovědnost se zvýšila zpátky na 15 let).

- Kdo pro duševní poruchu v době spáchání trestného činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost, ovládat své jednání – není trestně odpovědný – tzv. nepříčetnost pachatele. /Rozhodují o tom soudní znalci z oboru psychiatrie/.

Od plné nepříčetnosti rozlišujeme ještě zmenšenou příčetnost (kdysi snížená příčetnost), která pachatele nezbavuje trestní odpovědnosti, ale soudce k této okolnosti může přihlídnout při stanovení druhu a výše trestu. /Ovšem pokud se do tohoto stavu nepřivedl prostřednictvím např. omamných látek/.

Okolnosti vylučující protiprávnost činu :

Krajní nouze

Nutná obrana

Svolení poškozeného

Přípustné riziko

Oprávněné použití zbraně

Zánik trestní odpovědnosti účinnou lítostí

Za trestný čin neposkytnutí pomoci, šíření nakažlivé nemoci rostlin, lidské nemoci z nedbalosti, neoznámení trestné činnosti, vyzvědačství aj.

Promlčecí doba

Trestní odpovědnost za trestné činy zaniká uplynutím promlčecí doby, jež činí

20 let (u závažných trestných činů, kde hrozí až vyjimečný trest)

15 let (horní hranice trestní sazby nejméně 10 let)

10 let (horní hranice trestní sazby nejméně 5 let)

5 let (horní hranice trestní sazby nejméně 3 roky)

3 roky (ostatní)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Při ukládání druhu a výše trestu soud přihlíží k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem.

Polehčující okolnosti

Přiznání, pachatel projevil lítost, jedná se o jeho první provinění, spáchal trestný čin pod vlivem hrozby, v silném rozrušení, ze soucitu, pod vlivem těžkých osobních nebo rodinných poměrů, které si sám nezpůsobil, dobrovolně nahradil způsobenou škodu.

Přitěžující okolnosti

Pachatel je recidivista (páchá trestnou činnost opakovaně), neprojevilo lítost, brutalita, spáchal trestný čin na dítěti, těhotné ženě, zdravotně postiženém, nemohoucím, spáchal trestný čin z národnostní, rasové, náboženské, etnické nenávisti.

Přestupky

Jsou méně závažná provinění než trestné činy. Přestupky neprojednávají soudy, ale obce tzv. přestupkové komise, okresní úřady, Policie ČR (např. dopravní přestupky).

Právní normy o přestupcích a jejich trestání patří do odvětví správního práva a nazývají se Trestní právo správní.

Mezi sankce za přestupky patří napomenutí, pokuty, zákazy činnosti.

Otázky a úkoly :

1. Vyhledejte v trestním zákoníku příklady, za co může být uložen vyjimečný trest na doživotí.
2. Jaký je z trestně právního hlediska rozdíl mezi krádeží a loupeží?
3. Co hrozí odsouzenému k trestu odnětí svobody, pokud nenastoupí do výkonu trestu?
4. V kterých státech se vykonává ještě trest smrti?
5. Zkuste vyhledat , jaká je hranice trestní odpovědnosti v některých dalších státech. Např. Velká Británie, Německo, Itálie aj. Zvolte si svůj stát.
6. Zkuste v trestním zákoníku vyhledat další případy trestných činů obecně nebezpečných a trestných činů proti životu a zdraví.
7. Najděte v denním tisku nebo jiných médiích příklady trestných činů a pokuste se je zařadit do konkrétní skupiny trestných činů dle trestního zákoníku (hlava I. – XIII.). Jaký trest lze za tyto trestné činy uložit?
8. Myslíte si, že snížení hranice trestní odpovědnosti by vedla ke snížení dětské kriminality?